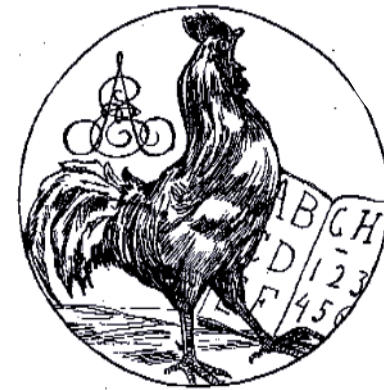

Annie och Berta Edelfelts Förberedande skola 1887–1934

*Mary Söderhjelm-Zilliacus
Marita Ahlström*

Annie och Berta Edelfelts
Förberedande skola
1887–1934

Mary Söderhjelm-Zilliacus
Marita Ahlström

Skrifter utgivna av Svenska folkskolans vänner
Volym 162

ISBN 951-9087-56-7
ISSN 1456-8233

Ekenäs Tryckeri Ab, Ekenäs 2001

FÖRORD

Flere generationer Helsingforsbarn har börjat sin skolgång i Annie och Berta Edelfelts förberedande skola (1887–1934). Det har därför varit trevligt att skriva om skolan genom tiderna. Men då inget tryckt material funnits, har vi genom upprop i Hufvudstadsbladet i december 1999 försökt nå forna elever för att genom dem få information om deras år i skolan. TACK till varenda f.d. elev för brev och telefonsamtal! – Så här blev resultatet.

TACK Solveig Sjöstedt för råd, erfarenhet och renskrivning. "Kommittén" Eva Floman och Isabella Penttilä har varit stöttepelare för oss. TACK.

Till slut skall Svenska folkskolans vänner tackas så hjärtligt för att de gett oss möjlighet att utge denna lilla skrift om en gammal skola i en förnäm kulturmiljö.

Helsingfors den 26 januari 2001

Mary Söderhjelm-Zilliacus

Marita Ahlström

DEN FÖRBEREDANDE PRIVATA SKOLAN

Året är 1887 då avges

Hans kejserliga majestäts nådiga skolordning för storfurstendömet Finland gällande fröknarna Edelfelts småskola.

I boken om sin mor Alexandra skriver Berta Edelfelt så här:

I hennes eget hem (Alexandra Edelfelt) trängde den nya tiden in i formen av en skara småbarn, som var dag kl. 11 tumlade in i tamburen för att under hennes döttrars ledning taga de första stegen på vetandets knaggliga bana. Det runda, mångfotade matsalsbordet hade dragits ut i hela dess oändliga längd, en röd duk hade brets däröver, och snart nog omkransades det av ett tjugotal klarögda, rödbrusiga ansikten, som med putslustigt allvarlig uppsyn och otympliga fingrar försökte lära sig den svåra konsten att läsa och skriva. När den dagliga gymnastiktimmen var inne, marscherade hela skaran ut i salongen, ställde upp sig på den röda mattan, fru Edelfelt satt vid pianot och vid hennes taktfasta toner inlärdes

både "knäböjning" och "tåställning" och andra svårfattliga termer enligt alla konstens regler. Och stora och små hade lika roligt. Klockan slog 1, tamburen myllrade av både småfolk, guvernanter och mammor; ännu ett par minuters skratt och stoj, som ekade i det gedigna Salingreska stenhuset, och så var dagens arbete slut, matsalsbordet krympte ihop igen, de högryggade gustavianska stolarna ställdes i stela rader kring väggarna, och livet återgick i sina vanliga gängor med mycket främmande, mycket läsning, mycket sång och musik.

Den skolordning som då gällde var från den 11 maj 1866 med ändringar den 11 februari 1886. Där hette det:

Skolordningen för privata folkskolor anmäla sig hos Öfverstyrelsen för folkskoleväsen och ingive

- 1) ritning öfver skollokal
- 2) läro- och arbetsplan
- 3) uppgifter om lärare, lärarinnor, löner etc.

Den förberedande privatskolan hade en viktig ställning i det finländska skolsystemet fram till mitten av 1900-talet konstaterar Eva Stina Häggdahl (1994). Hon konstaterar att det visserligen fanns folkskolor att tillgå men att folkskolan mera var ett mål i sig medan den förberedande privatskolan ofta hade ett ämnesinnehåll som bättre var anpassat till läroverkens inträdeskrav. Läroämnena och undervisningen var mera teoretisk och antalet lektioner i övningsämnen var minimalt. Trots att man i dessa skolor hade kortare arbetsdagar än i folkskolorna gav de bättre

förutsättningar att på en kortare tid tillägna sig de kunskaper som behövdes för att man skulle kunna fortsätta i läroverk. En annan intressant aspekt var den att inträdesåldern var fri i de privata skolorna.

Avsikten var att staten skulle kunna offerera den utbildning som krävdes, men eftersom många grupper ansåg att staten inte kunde göra detta, tog man "saken i egna händer" och bildade privata skolor. De förberedande privatskolorna gav också en statusform från generation till generation eller hade i vissa fall en "statushöjande effekt". Eftersom alla barn kunde gå i folkskola innebar det att där fanns elever från alla "sociala skikt". I början av 1900-talet kunde det anses som statussänkande för finare familjer att låta barnen gå i en "vanlig" folkskola. Många föräldrar ville också att deras barn skulle gå i skola tillsammans med och få vänner bland andra barn från samma miljö.

De förberedande skolorna var inte alltid självständiga som Annie och Berta Edelfelts skola utan var sammanlänkade med ett läroverk vilket innebar att eleverna automatiskt kom in i läroverket.

Det var både ett pedagogiskt och ett ekonomiskt intresse som gjorde att en person – oftast en kvinna – startade en egen skola. Den främsta anledningen verkar ha varit rent pedagogisk. Det är samtidigt intressant att konstatera att svenska skolor nästan hela tiden varit i majoritet!

Ett bra exempel på hur fritt man kunde ordna ett barns skolgång har vi från Ossian Donners bok "Min tid" (1949) där han berättar om den "Edelfeltska akademien" dvs tre

flickor ur hans bekantskapskrets som gått i "Tanternas" förberedande skola men som i stället för att flytta över till en "riktig" skola blev kvar hos tanterna som undervisade dem klass för klass, delvis med hjälp utifrån. Resultatet blev så gott att en av eleverna nästan direkt från "akademin" avlade studentexamen. Det hade de andra säkert också kunnat göra om de hade haft lust till det. Dessa tre flickor höll sedan ihop hela livet. I Annies och Bertas testamente belönas de tre flickorna på följande vis: Åt våra käraste elever Fru Tony Brunow f. Stockman: Snorre Sturlasons Kongesager med teckningar av norska konstnärer, Fru Carin Quesnay f. Ramsay L'image populaire par Pierre Louis Dechartre, Fröken Stella Donner: Andersens sagor med teckningar av H. Tegner.

Förutom Berta och Annie Edelfelts skola som den här skriften primärt handlar om, kan det vara intressant att ge en glimt av en annan finlandssvensk kulturpersonlighet som också under en kort tid hade sin egen förberedande skola, dvs Solveig von Schoultz. Solveig von Schoultz öppnade 1928 en egen skola hemma hos sig eftersom hon behövde pengar. Tre pojkar satt i matvrån på Idrottsgatan 16 i Helsingfors. I andra rummet satt 2:dra klassen som bestod av åtta barn. Hon hade lånat ett piano för att kunna sjunga och spela vilket de gjorde mycket. Katten satt på fönsterbrädet; rasten tillbringades i hallen.

Solveig von Schoultz skriver i sin bok *Längs vattenbrynet* följande avsnitt:

Det var ett händelserikt år, 1928, jag öppnar min skola,

jag eklaterar min förlovning, jag ställer mig på egna fötter. Det är nog det okunnighetens mod som Aline talade om, jag förstår inte att vara rädd och vet inte att jag verkar modig.

Skolstyrelsens beviljande, på ett högtidligt plakat, är ändå lite märkligt: jag är nått och jämnt myndig, jag har nyss själv varit barn. Det ser man på ett klassfoto där lärarinnan står i svart kjol och rödblommig blus, komiskt slät och blankögd. När jag senare råkar barnen ute i livet är vi nästan jämnåriga.

Det är ingen småsak att komma till rätta med vardagens problem, med räntor och hyror, det blir jag nog samt medveten om. Men den som i leken går får leken tåla (...) Jag ger mig lov att vara fri till den femtonde juli då sommaren vänder och jag måste börja tänka på att annonsera, allt beror ju på hur många elever jag får. Varje höst samma spänning: ska jag klara mig?

Hanna är många gånger orolig fast hon vet att Aline och Fritz finns i bakgrunden. Hanna är ändå mamma och en gång när jag har en envis angina, tar hon tömmarna. Hanna kommer farande från sin ateljé i Borgå och övertar lektionerna i Privata Småskolan i borte Tölö. Jag ligger i rummet på andra sidan den lilla hallen och hör otydligt vad som händer, kanske berättar hon för barnen om Daniel i lejongropen. Hanna är expert på dramatiska scener ur den eviga skattkammaren. Men på rasten bär hon in till mig te, rostat bröd och marmelad. Hur hann hon med allt? Jag kan inte neka att jag är rörd. (...) Fyra år levde min skola innan jag plockades bort, först till Brobergsska småskolan, sen till Laguska flicksko-

lan där jag stannade. (...) Det var en väldig lättnad när jag slapp ansvaret för min egen skola, men lättnaden gick hand i hand med saknaden.

Porträtt

Annie

Berta

Annie Edelfelt

I elevernas minne framstod tant Annie som lång, smal och värdig (Gunnel Pontán), den som upprätthöll disciplinen (Nils-Olof Eklundh), lång mager och allvarsam (Benedict Zilliacus), lång och smärt (Saga Wasastjerna), den längre, äldre, magrare som verkade spröd och ömtålig (Christina Zitting).

Annie Edelfelt föddes i Helsingfors 25.5.1866. Föräldrarna var överdirektören vid Byggnadsstyrelsen, arkitekt C.A. Edelfelt och Alexandra Brandt.

Annie Edelfelt genomgick privata lärarinneklassen vid Svenska fruntimmersskolan i Helsingfors och erhöll vitsordet berömligt i pedagogik, psykologi, metodik och didaktik vid Svenska fortbildningsläroverket i Helsingfors. Därtill avlade hon examen i franska för universitetslektorn G. Biaudet samt vitsord motsvarande laudatur i lärarkan-

didatexamen vid Svenska fruntimmersskolan i Helsingfors. Hon avlade praktiskt prov i historia, bedömt med vitsordet berömligt vid privata lärarinneklassen samt i franska bedömt med laudatur vid Svenska fortbildningsläroverket.

Hon tjänstgjorde som lärarinna i historia vid Läroverket för gossar och flickor i Helsingfors sedan höstterminen 1888.

Annie Edelfelt är mest känd för sin förberedande skola i det vackra hemmet i Helsingfors. Annie Edelfelt var föreståndarinna och lärare i den skola hon och hennes syster grundat – d.v.s. den skola denna skrift handlar om.

I nekrologen över Annie Edelfelt kan vi läsa att *"skolan skänkte generationer av små elever långt över det kunskapskvantumet, fostrande dem i en anda som var utmärkt av deras eget sinne för pietet och för etiska värden". (...) "Under hennes ledning blev skolan mera än en skola, den blev ett hem som andades av den förnäma, diskreta kultur, för vilken Annie Edelfelt var en av de yppersta representanterna".*

Annie Edelfelt hade förutom sitt brinnande intresse för skolan också både konstnärliga och litterära intressen. Dessutom hörde hon till grundarna och en av eldsjälarna inom Marthaföreningen

I sitt minnestal till Annie Edelfelt målar professor Yrjö Hirn ett vackert porträtt av Annie som person. *"Annie Edelfelts natur var försynt och tillbakadragen, och hon ville aldrig bli framhållen för sin egen skull. Det var hennes stolthet att vara sin moders dotter och sin broders syster, och sist, men icke minst, att vara en äldre syster*

till henne, som utåt så vackert företrätt släktens litterära traditioner. De som dömde på avstånd förstod kanske inte huru mycket Annie Edelfelts fina, kloka väsen betytt för hennes syskon; de anade inte hur mycket hon obemärkt hade verkat i deras gärning (...) det var vilan, lugnet, klarheten och den stilla samklngen i hennes väsen, som gjorde hemmet till en fristad, och att hon i hjärtats och förståndets bildning besatt i den tysta makt som lyfter samvaron."

Berta Edelfelt

Eleverna minns tant Berta som liten och rund med pipat hår (Gunnel Pontán), jovialisk och fryntlig, liten och tjock (Nils-Olof Eklundh), rund och energisk (Benedict Zilliacus), knubbig, liten och rultig (Saga Wasastjerna), robust, liten och rundnätt (Christina Zitting).

Berta Edelfelt föddes 7.3.1869 i Helsingfors. Hon genomgick Svenska fruntimmersskolan i Helsingfors 1885 samt Svenska fortbildningsläroverket 1888 och auskulterade vid Svenska fruntimmersskolan och avlade praktiskt lärarprov i historia 1889 med vitsordet laudatur. Berta Edelfelt var lärarinna i svenska vid Privata svenska flickskolan i Helsingfors i klasserna I och II från vårterminen 1895. Dessutom: Officier d'Académie 1899, medlem av Nyfilosofiska föreningen.

I de texter som skrivits om Berta Edelfelt av Annie Furuhielm och Eugenie von Barlöwen framgår främst hennes pedagogiska och litterära kvalifikationer. Men Annie

Furuhjelm talar om hennes *"stora intelligens fri från känslorjunk med nästan gallisk klarhet och presenterar henne som en charmig person med strålande glättighet och konstnärlig abandon"*. Eugenie von Barlöwen såg Berta Edelfelt som *"liten och rörlig, med klok, genomträngande och forskande blick som med korta, knappt formulerade frågor på ett ögonblick fick en bild av en nykommen elevs levnadsförhållanden och person."*

Berta Edelfelt hade en vacker sångröst och Annie Furuhjelm skriver: *"Hur intagande var inte Berta, då hon ung och levnadsglad med de uttrycksfulla blå ögonen och ett leende på sina läppar satt böjd över lutan."* Hon var också i övrigt en glad och omtyckt sällskapsmänniska för Annie Furuhjelm fortsätter *"kaffebrickan cirkulerade,*

vännerna sutto i ring medan Berta med cigaretten i sin hand lät sin kvickhet och sin humor flöda."

Berta Edelfelt hörde till de personer som helt och fullt koncentrerade sig på det hon hade för hand. Den sprudlande värdinnan i goda vänners lag, den vittra författaren eller den inspirerande lärarinnan.

De litterära verk som kan nämnas är "Ur Albert Edelfelts brev", "Ur en gammal dagbok" samt en biografi över Sophie Mannerheim.

Skolan i hemmet

När modern Alexandra Edelfelt dog år 1901 flyttade de båda döttrarna Annie och Berta till Norra magasinsgatan 6, kvarteret Abborren, byggt av Gesellius, Lindgren och Saarinen. Den bostaden var sedan både deras hem och senare skola till deras död – Berta i februari och Annie i september år 1934.

Alla forna elever har sina egna minnen av hur skolan såg ut. De minns var klassrummen var belägna då de gick i skolan, de minns formen på borden (ovalt, rektangulärt) de minns att borden var täckta med grönt – kanske mörkrött – kläde. Man minns också att tredje klassen arbetade i ett rum mor gården, den spaciösa matsalen, som hade ingång både från salen och tamburen, att andra klassen satt i salongen eller genast till vänster från tamburen och att första klassen arbetade i ett rum bakom fröknarnas stora sal. Stora salen användes för raster och gemensamma tillfällen för alla klasser samt dessutom som musikal.

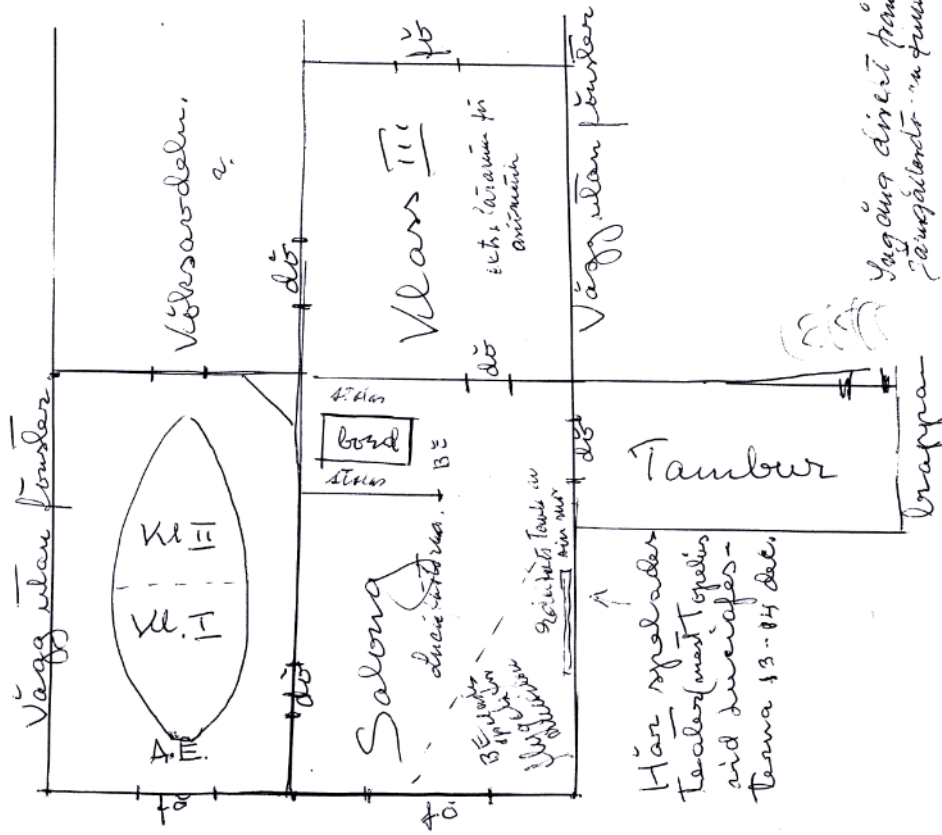
Det som naturligtvis var speciellt iögonfallande var "skolans" inredning – den var ett verkligt kulturhem "i tiden". Saga Wasastjerna minns en stor spegel med marmorbord, en gammaldags soffgrupp, parkettgolvet, tavlor av brodern på väggarna. Också Benedict Zilliacus har ett minne av att brodern Albert var starkt närvarande på salongens väggar, och att familjegalleriet kröntes av hans "Min mor" på hedersplats invid kakelugnen. Han konstaterar också att det i det sirliga kulturhemmet fanns glasvitriner med dyrbara konstverk "lite här och där i

Huset vid Norra magasinsgatan 6

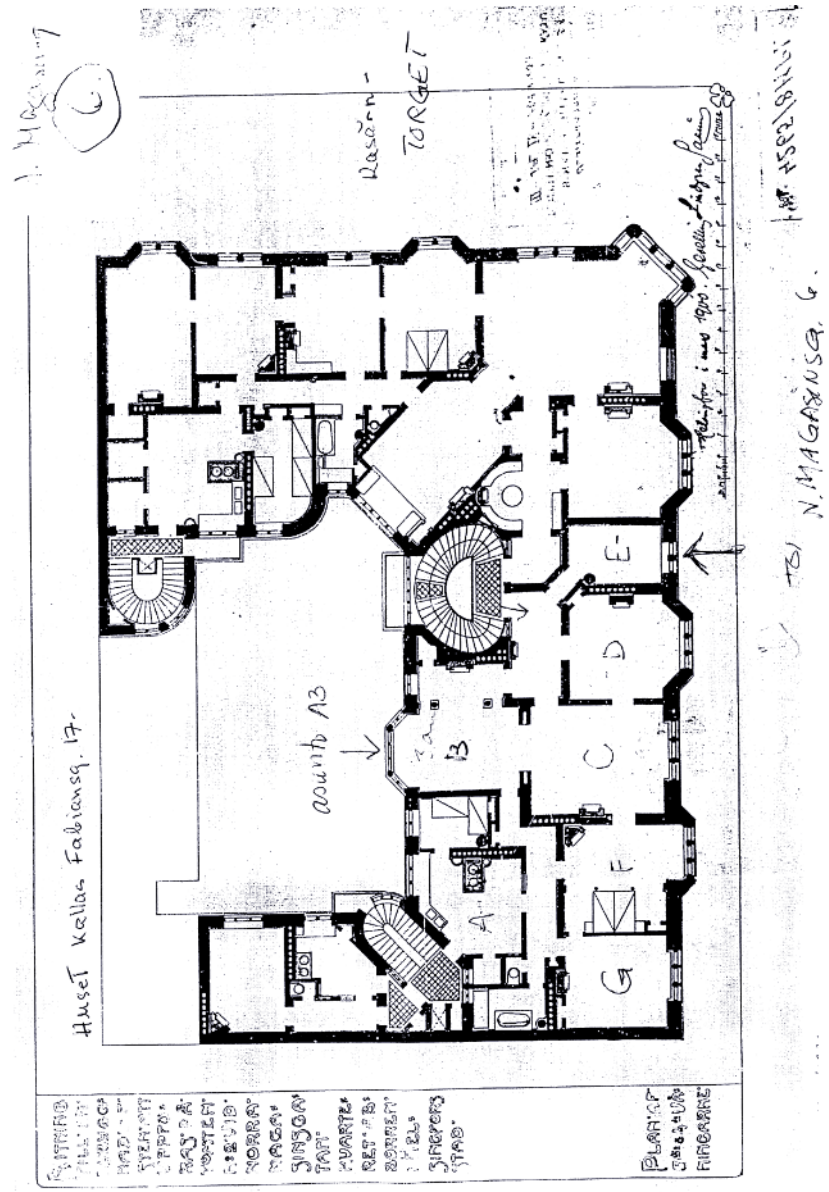
salongen".

Annie Furuholm skriver i sin nekrolog över Berta Edelfelt: *"Vardagsrummet med väggarna täckta av Albert Edelfelts tavlor, med hyllorna fyllda av böcker i fina gamla band, med stilfulla möbler från rococons tidevarv, utgjorde en charmfull ram för den livfulla miljön"*.

Taulerna
 Bartos & Amis
 15 delar
 1915-1918
 1915-16
 enligt minnet
 N.M.

Sagans direkt från 1800 Magasinsq.
 Färgglädder - en färgs ännu kvar.

Planritningen av 3dje och 2dra våningen är daterad "Helsingfors i mars 1900" och undertecknad: Gesellius, Lindgren, Saarinen.

Skolvägen

De flesta elever bodde nära skolan. Någon följde dem till och hämtade hem dem från skolan eller också gick eleverna tillsammans. Men de elever som hade en längre väg till skolan har i sina brev berättat om Helsingfors från 1915–1930-talet och vi tycker att det är kulturhistoriskt mycket intressanta detaljer de har att komma med.

Isabella Ramsay beskriver vägen på följande sätt: När jag tänker på min skolväg från Brunnsparken till Norra Magasinsgatan tar den konkret form i minnet först från det jag var i andra klassen. Det första året ledsagades jag nog av någon fullvuxen, men i andra och tredje klassen klarade man sig själv, då hade man redan vänner som man sammanstrålade med vid Katolska kyrkan. Nu var det att välja: vandra längs Södra kajen eller åka spårvagn. Vanligen spårvagn, den gula eller den gröna, till skolan och vandra hem. Vi steg av vid Saluhallen och gick upp för Magasinsgatsbacken, för mig än i dag så definitivt förknippad med tanternas skola. Där stod nämligen izvestjikarna i en lång rad redo att köra hem saluhallskunderna och deras fyllda kassar. Hästarna, lite trötta finska kampar, slängde med huvudet men bäst minns jag kuskarnas enorma lurviga skinnvantar och hästdoften som blandades med odören från pissoaren några meter inåt från gångbanan där Palace sedan byggdes. Vi skyndade förbi droskorna för att fort komma in i tanternas varma trappa.

Nils-Olof Eklundh har givit en målande beskrivning av sin skolväg som företogs med 3-ans spårvagn från håll-

platsen vid Nationalmuseum till hållplatsen vid saluhallen. Då fanns ännu inte Riksdagshuset, inte Stockmanns, inte Glaspalatset och nuvarande Mannerheimvägen hette Västra Chaussén och Henriksgatan. Där Forum nu finns låg ett lågt trähus på vilket det stod Valtonen med stora bokstäver och jag minns att jag varje gång vi åkte förbi undrade vad för slags ton en valton kunde vara. Henriksgatan hade då en allé av lindar och spårvagnen gick i mitten. Där Posthuset nu ligger fanns vid den tiden gasverket.

Trappan upp till skolan kommer jag ihåg som mörk och dyster och litet skrämmande och tamburen, där alla skulle lämna sina kläder, var trång för så många, i synnerhet då det var vått och slaskigt väder.

Saga Wasastjerna promenerade tillsammans med familjens tjänarinna från Kronohagen, men vid dåligt väder åkte också hon spårvagn. Marita Munck gick tillsammans med Eva Tötterman och studerade det intressanta folklivet på Salutorget.

För Lisen von Julin var vägen till skolan inte alltid så munter. Det kändes obehagligt att gå över Kaserntorget till Norra Magasinsgatan 6 när det stod beväpnade rödgardister i hörnet med påskruvade bajonetter!

Skoldörren var tung att öppna och innanför väntade hemhjälpen – Sigrid, Anna, Elin eller Anni i svart och vitt och hjälpte eleverna av med ytterkläderna och stövlarna. I tamburen fanns en populär galoschhylla som var bra att sitta på.

Sedan började lektionerna, någon läsordning finns av

allt att döma inte bevarad men alla ämnen hade väl en plats i veckoprogrammet.

Inne i klassrummen var placeringen viktig. En snäll, en vild, en snäll en vild...

Pedagogiska tankar

När vi gått igenom det material vi fått oss tillsänt slår oss tanken att tanterna egentligen var pedagogiska i sin undervisning och också före sin tid. Disciplinen var sträng men rättvis. – Vi har informerats om att också kvarsittning förekom.

Andan i skolan var sympatisk och vänlig och Benedict Zilliacus konstaterar att elevkåren var homogen och harmonisk. Flera av eleverna beskriver tanterna som goda pedagoger.

Undervisningen var topeliansk och fosterländsk. Man sjöng fosterländska sånger, deklamerade ur Fänrik Ståls sägner och läste Boken om vårt land. Med stolthet kon-

staterades också att "I den här stolen satt alltid Mannerheim".

Det talades om brodern Albert med hänvisning till tavlor på väggarna och "Min Mor", Alexandra hängde invid kakelugnen.

Atmosfären i skolan var synnerligen kulturell eftersom Berta och Annie var mycket kulturellt intresserade och många kulturpersoner besökte deras hem –skolan.

Annie Furuhjelm skriver i sin nekrolog över tant Berta om de kulturpersonligheter som besökte dem, bla. Ellen Key, Selma Lagerlöf, Magnus Enckell, Jean Sibelius och Eero Järnefelt. Denna kulturella anda måste ha återspeglat sig i skolmiljön.

Den pedagogiska tanken hos tanterna kom fram i att de vinnlade sig om elevernas självständiga arbete t.ex. i teckning, sång och uppträdande i olika skådespel, hyllningssånger och dikter. – Eleverna blev kreativt inriktade vilket framgår av hur lektionerna utformades.

Undervisningsämnena var i stort sett givna men ämnesbyten förekom beroende på antalet lärare som för tillfället undervisade i skolan.

Lärarna

Under den långa tidsperiod (1887–1934) skolan verkade fanns det förvånansvärt få lärare hos Tanterna Edelfelt. Före 1915 har vi ingenting dokumenterat men ett sammandrag av den information vi fått kan ge en viss upplysning om lärarkåren. Eftersom lärarna vid behov undervisade i olika ämnen finns det ingen klar bild av deras insatser som pedagoger.

Tant Annie: läsning, rättskrivning, svenska, räkning I

Tant Berta: geografi, räkning II, biblisk historia (Noaks ark)

Tant Nora Gebauer: (som var sträng och aldrig sade du till eleverna, kom senare till skolan och undertecknade det sista betyget, ansågs duktig och var omtyckt), finska och räkning – men andra ämnen vid behov

Tant Mery Dahl: (var länge lärare i skolan, de facto tills Tanterna Edelfelt överlät skolan till henne 1933) finska och geografi

Eva Roos: vikarie 1928–30

Estrid Heikel: räkning

Tekla Kron: finska

Övriga lärare var *Emmy af Forselles*, *Märtha de la Chapelle*

De ordinarie lärarna var Annie, Berta, Nora och Mery medan de övriga vikarierade längre eller kortare tider. När och hur länge framgår inte av breven.

Det som framkommit är att Mery Dahl slutade hos tant Annie och tant Berta år 1933 och flyttade med en del av eleverna till Unionsgatan där hon fortsatte arbetet i sitt

hem. Annies och Bertas skola fortsatte ett år till, dvs till 1934. Mery Dahl fick intressant nog hålla skolans namn och betygen med tuppen.

Skoldagen – skolarbetet

Skoldagen varade mellan 10 och 13, det framgår ingenslans den exakta tiden för lektioner som varade ca 30 minuter. Sedan följde en kort rast medan det vädrades i klassrummet. Hur rummen fördelades berodde på antalet elever i klasserna. Tre klassrum användes som mest och 1934 när Mary Söderhjelm slutade satt tio flickor och en gosse i ett rum.

Vårt sköna modersmål

Tant Annie hade hand om läsning och skrivning – men som redan nämnts bytte lärarinnorna ämne vid behov.

Marita Munck berättar hur hon lärde sig stava (1915) ur boken *Sörgården* av Anna Maria Roos och konstaterar ”kommer ännu ihåg hur glad jag var när jag första gången lyckades åstadkomma ett ord utan hjälp”.

Vi läste också *Boken om vårt land* och *Fänrik Ståls sägner* och måste lära oss verser ur Döbeln vid Jutas, Soldatgossen och Vårt land utantill. Gunnel Pontán minns att man måste stå vid spegeln och deklamera.

Nanny Roos berättar att ”Tanten i rättskrivning” hade utfäst ett pris, en rosett, till den elev som tre gånger i följd hade fått 10 Bra! Dvs felfri skrivning, snygg och prydlig. Man skrev med stålpena och bläck ur ett tillhörande bläckhorn. Nanny Roos fortsätter: ”En gång var vi två elever som hade chans till rosett, dvs Jan-Magnus Jans-

son och jag. Den tredje skrivningen var olidligt spännande. Vi hade båda haft två 10 Bra, så nu gällde det. Jan-Magnus fick sitt tredje 10 Bra, men för mig blev det bara 10. Texten var helt rätt, men jag hade tyvärr lyckats få en bläckplump på pappersarket. Det kändes bittert att bara Jan-Magnus fick en rosett.”

Biblisk historia med tant Berta

I biblisk historia har följande händelse fastnat i Christina Zittings minne. ”I biblisk historia fick vi uppgiften att rita Noaks Ark. Jag strävade tappert med de många djuren – men tror inte att de blev vidare porträttlika – medan själva arken var tydligt inspirerad av en skärgårdsångare, som varje sommar trafikerade bryggorna mellan Helsingfors och Borgå. Tjock, svart rök bolmade ur en hög skorsten på vilken jag plitade N.A. för Noaks Ark. Tanterna var finkänsliga nog att inte skratta, men lär ha visat konstverket för mina morföräldrar som bodde i samma trappa.” Det här visar igen tanternas syn på undervisningen.

Om undervisning i **räkning I och II** har tyvärr inga kommentarer givits.

Geografi med tant Berta har Gunnel Pontán i gott minne. Hon berättar att klassen en gång fick ”bakläxa” då eleverna inte kunde berätta om *vinberedning*... Hon fick andra pris i en geografitävling där priset utgjordes av ett foto av ”Gudstjänst i skärgården”.

Om **finiskan** i skolan har Benedict Zilliacus följande

minne. "Det enda jag kan klaga över är att tanterna Edelfelt var så blåögda (eller språkokunniga) att jag kunde duperas dem med min från min familjs karelska sommarviste medförda "finska" supplik – 'Nå, Ben är så duktig på finska att han inte behöver följa med undervisningen i språket'. Ett liberalt avgörande som hade förödande följder för min fortsatta skolkarriär i Norsen."

Ett ämne som endast finns på **ett** betyg är åskådning. Ingen har kunnat berätta vilken lärare som undervisade i ämnet eller vad det var frågan om. Elever i andra skolor har berättat att ämnet hörde till undervisningen i modersmål, där man ville utveckla den verbala förmågan genom att visa bilder av t.ex. hästar som eleverna skulle berätta om och förklara vad bilden föreställde.

Klumpiga barn i rokokosalonger

Christina Zitting berättar följande om **gymnastiken**. Vi stod uppställda på ett långt led, tant Berta stod framför och viftade energiskt med sina korta armar (inga smarta "jumpadräkter" här!) medan tant Annie angav takten på flygeln. En annan elev berättade att man mest marscherade och hade ringlekar.

Under **sång**lektionerna samlades man runt flygeln i salongen. (Två av de unga gossarna, Martin Söderhjelm och Eddie Furuhielm, var alltför livliga för att orka stå så de sprang runt flygeln istället.) Tant Berta satt vid flygeln eller ackompanjerade på luta medan tant Annie slog på en triangel. Vi sjöng bl.a. *Ack Värmeland du sköna, Ecce*

novum gaudium och fosterländska sånger. Christina Zitting har i det här sammanhanget tagit fram tanternas pedagogiska tankar – alla fick sjunga med. Hon själv sjöng för full hals tills tant Annie tog henne avsidet och bad henne "stå allra bakerst borta vid fönstret och sjunga riktigt sakta" då fick hon vara med i kören. Christina Zitting fortsätter: "Där brast en illusion!! Men man måste medge att tanterna var före sin tid då de lät mig stanna i kören på vissa villkor. Senare vid provsjungning, först i de Pontska skolan, sedermera i Grankulla samskola, kastades jag obarmhärtigt ut och genom hela skolan med streck i sång på betyget. Så är det knappast numera, lika litet som klumpedunsarna körs bort från gymnastiktimmarna eller den som har tummen mitt i handen hindras från att förkovra sig i slöjd eller handarbete".

Rasterna

En elev ringde ut till rast i en liten klocka med en bild av Napoleon på skaftet. Rasten varade ca 10-15 minuter medan klassrummen vädrades. Rasten tillbringade vi i salen där det var undanstädat. För säkerhets skull hade man lagt undan mattor, bord och dyrbara föremål. Underligt nog gick ingenting sönder fast ett 10-tal barn lekte där.

I tamburen fick man spela ett spel som hette *Bilboké*. Det var en strut med ett snöre i vars ända man fäst en boll. Man skulle få in bollen i struten. Det här var mycket populärt och man måste beställa en Bilboké på förhand för att få en chans att spela.

De flesta brevskrivarna har nämnt rasten i salen – att ingenting gick sönder – och den populära tamburen där man fick spela Bilboké och sitta på galoschhyllan.

Betygen – den röda tuppen

Betyget med den röda tuppen signerad av Albert Edelfelt var den detalj om skolan som de flesta gamla elever minns. Det märkvärdiga med tuppen var att den kunde värpa i en elevs bok som belöning under rasten.

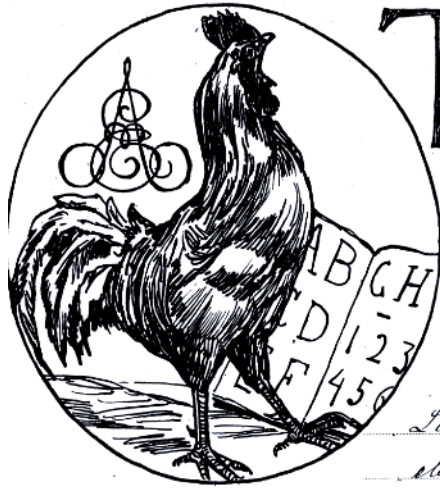
Vi har endast fått två betyg, ett från år 1915 och ett annat – det sista som gavs – från 1934.

Betygen var rätt lika men typografin varierade. På den senare modellen fanns också antalet frånvarotimmar, extra rader för ämnen (bl.a. åskådning).

Betygen var undertecknade av Annie Edelfelt och Berta Edelfelt men på det sista betyget stod det endast Annie Edelfelt genom Nora Gebauer.

Antalet vitsord för olika ämnen varierade beroende på hur många lärare man hade. Ibland gavs åtta vitsord, ibland bara fyra.

Vitsordsskalan på basen av de betyg vi fått varierade mellan 6 och 10. Vitsorden 4 och 5 har inte givits!

TERMINS BETYG

för

Liden von Julin

ele i klass II

Vår terminen 1918

Viktord i:

Uppförande 10

Uppmärksamhet 10

Ordning 10

Svenska: Läroning	9	Räkning	9
Rättsskrivning	10	Finska	10
Grammatik	9	Välskrivning	10
Biblisk historia	9	Handarbete	9
Historia		Sång	-
Geografi	10	Gymnastik	9

Helsingfors den 15 maj 1918

Berta Edelfelt

Annie Edelfelt

Betyget med tuppen.

Oh – alla dessa fester!

I en så liten skola som Tanterna Edelfelts förberedande skola kände alla varandra och firade födelsedagar och namnsdagar eller andra begivenheter tillsammans. Då lades pennor och häften bort och det blev saftkalas med bulle eller pepparkaka och någon sång. Sedan fortsatte skolarbetet.

Ulrika Salingre berättar att man på våren (-28 eller -29) for på utfärd med häst och kärra med egen kusk till Gaby och René Nymans villa i Mejlans.

Marianne Sumelius har sänt ett fotografi från en maskerad hos Walter Parviainen på hans födelsedag.

Marianne Sumelius berättar också om en bjudning hos Marianne Nyqvist på Svenska legationen.

Alla som kontaktat oss har talat varmt om julfesten som ju också kallades Luciefesten eller Lussefest och hölls kring den 13 december. Man sjöng julsånger och hade recitation, skådespel (bl.a. Topelius, Törnrosa, Snurran, Blomsterfesten i täppan), tablåer med bibliska motiv, ringlekar och som avslutning röd saft med avlånga pepparkakor och gottpåsar.

Tanterna var goda psykologer också när det gällde att välja skådespelare till de olika programmen. De valde alltid rätt barn för rätt roll. Nu efteråt är det många som minns sin roll eller de rollkostymer de haft. Samma roll kunde spelas av olika elever under olika år. Därför beskrivs händelserna helt olika i breven. I ett brev skrivet av Annie till Sigrig Söderhjelm år 1906 konstaterar hon att de saknade Johan Otto som inte var kvar i skolan när

På bilden ser vi

Marianne Sumelius, Veronica Wallgren, Tove Nordman, Lucy van der Pals, Solveig Schildt, Marianne Huber, Marianne Nyqvist, Walter Parviainen, Valter Christides, Henrik Schaudman, Per Arnold Högsten.

Luciafesten skulle gå av stapeln. *"Han skulle ha kunnat bli en så utmärkt prins eller hovherre då de gav H.C. Andersens Prinsen och svinherden där Stella var prinsessa och Tony en utmärkt prins, alla klädda i rococo med håret uppsatt och stärkta kjolar. Inger var allra magnifikast som kammarjungfru med plymer i håret."*

På en av tant Annies födelsedagar var eleverna bokstäver i alfabetet, en var jätten Finn och Gunnel Pontán

gumma med duk på huvudet och guldpappershjärta på bröstet. Benedict Zilliacus berättar att han var en trollslända i stickig blågrön kostym i en tablå och någon minns en mörkhårig flicka som var en förtjusande pensé.

Av andra gamla elever som ringt upp minns bl.a. Johan Standertskjöld att han spelade Carl von Linné i ett teaterstycke. Willy Grüne minns tanternas min när han skulle deklamera att han "ville växa upp till en *fura*" – segelintresserad som han var läste han "jag vill växa upp till en *mast*".

Både tant Annie och tant Berta skrev hyllningssånger. Gunnel Pontán kommer ihåg början av en sång som tant Berta skrev åt sin syster år 1926 till tant Annies 60-års dag.

Idag fastän skolan är slut, slut, slut
Vi komma tillbaka en minut, nut, nut
Ty alla vi tycka vi villa önska lycka
Åt tant Annie som fört oss i livet ut.

Vi tacka för åren som gått, gått, gått
Vi tacka för bördan vi fått, fått fått

...

Benedict Zilliacus konstaterar att han har ett osvikligt minne för dikter och sånger han en gång deklamerat eller sjungit. Tack vare hans goda minne kan vi också delge er den dikt som tant Annie skrev åt tant Berta med anledning av hennes 60-års dag den 7 mars 1929. (Det verkar som om tant Annies poetiska ådra hade varit en aning bättre...)

(Melodi: Blommande sköna dalar)

Blommande skönt gå åren,
glatt för Tant Berta gå.
Må denna dag på våren
om lugn och lycka spå!
Mörkren och kölden rasat ut,
solen tar väldet dock till slut.
Blommande sköna åren,
glatt för Tant Berta gå.

Vi som ser åren svinna,
glada att stora bli,
vi bruka ofta finna
Tant Berta ung som vi.
Hon, som vi själva, höst och vår
glad möter varje dag som går.
Därför när åren svinna
hon alltid ung skall bli!

Utdrag ur minnesalbum

Veronica Wallgren har ställt sitt minnesalbum till vårt förfogande och givit några intressanta kommentarer kring texterna, teckningarna och glansbilderna i albumet. Besvikelsen över en sida utan glansbilder eller teckningar, viktiga "ord på vägen" och det trevliga med att ha minnen av forna klasskamrater. Vi har tagit med de "levnadsregler" som lärarna givit henne. Mary Söderhjelm har också sitt minnesalbum bevarat och där finns förutom lärarnas verser också en vers på finska av det sista hembiträdet som arbetade utan lön men skulle ihågkommas med en slant i testamentet.

Ett vänligt ord sagt i rättan tid
Det verkar mycket uti livets strid
Det verkar mera än du ana kan
Det ofta segrar över hjältars namn.

Berta E.

O, liv och fröjd och ljus och hopp
Att vara mer än rosenknopp
Att leva uti livets vår
Att vara åtta år

Annie E.

Glättigt mod gör vägen kort,
Blåser små bekymmer bort

Nora Gebauer

Den där råd lyder, han är vis.

Märtha de la Chapelle

Flitig var allt gott att lära
Kunskap är ej tung att bära.

Mery Dahl

Kun nuoruuden aika on ruusuinen
Ja riemuinen on joka puoli
Ota itseäsi vaari Mary pienoinen
Älä kaikista ruusuista huoli

Helsingissä 9.3.33 Anni Wuorinen

Utdrag ur brev skrivna av några f.d. elever vid skolan

För att ge en bild av andan i skolan och den känsla för skolan dess elever hade har vi tagit med utdrag ur några av de brev vi fått oss tillsända. Den övriga informationen i breven har vi utnyttjat i de avsnitt vi behandlat tidigare.

Saga Wasastjerna (1914–1917)

Båda mina äldre syskon hade också gått där, hösten 1914 var det min och min tvillingsysters tur. Det kan kanske vara intressant att konstatera att det under min tid i skolan fanns tre tvillingpar, dvs Rhea och Saga Wasastjerna, Daggie och Maggie Wallensköld och Gunnar och Olof Stenius. Det fanns dessutom diverse brödra- och systrapar samtidigt. – Det var en trevlig tid, mycket ”patent” (om uttrycket tillåtes). Man brydde sig inte om att första världskriget kastade sin skugga över tillvaron.

Den första terminen följde vår tjänarinna oss, vi gick till fots från Kronohagen. Vid dåligt väder åktes spårvagn. (...)

Man anade ett kök i bakgrunden, ”tanternas” privata. Elin var hjälpreda, hade svart klänning och vitt förkläde. Hon hjälpte barnen på och av med ytterkläderna. I tamburen minns jag galosch-hyllorna. (...)

Ett par konkreta minnen finns kvar: Ett betyg med den

kännspaka tuppen och ett minnesalbum med verser av kamrater och lärare. I minnet framstår tant Berta som knubbig, liten och rultig, medan tant Annie tecknar sig lång och smärt; de talade franska sinsemellan, kanske för att barnen inte alltid skulle förstå.

Nils-Olof Eklundh (1927–1929)

Skolgången i småskolan inskränkte sig för min del till bara två år. Jag hade läst första årets kurs hemma med hjälp av min mor, som var utbildad lärarinna. Så värst mycket kommer jag inte heller ihåg från själva undervisningen, utan det blir bara vissa fragment och minnesbilder från livet i skolan och Helsingfors på den tiden.

1927 i september skulle jag börja i småskolan efter en varm och fin sommar. Jag minns att det var med darrande ben en liten 7-åring vid mammas hand gick upp för trappan till Annie och Berta Edelfelts skola på Norra Magasinsgatan. Alla de andra i klassen hade ju redan erfarenhet från ett skolår och jag var mycket liten och blyg och rädd. Lyckligtvis fanns det i samma hus där vi bodde på Cygnaeusgatan 7 en flicka, Gaby Nyman, som redan hade gått i klass ett och hon tog hand om mig och introducerade mig i skolan. Hela småskoletiden åkte vi sedan alltid tillsammans till och från skolan. (...)

Disciplinen var rätt sträng och man måste röra sig mycket försiktigt för att inte söndra saker och möbler. Hemmet var fullt av värdefulla målningar och antika möb-

ler, så nog måste fröknarna ibland ha varit förskräckta att ha så många barn i huset.

Min första termin i skolan var besvärlig och jag fick ideligen anmärkning för mitt språk. Jag hade hela sommaren i Esbo/Noux talat Esbo-svenska, en dialekt, som ju tanterna Edelfelt inte gillade alls, men som jag tyckte var "alla tiders" och det tog några veckor innan jag gav upp och återgick till "bildat" språk. Jag minns att den stränga tant Annie sade: "Inte kan man tro att du är fröken Furu-hjelm's son". (Min mor hette Furu-hjelm före äktenskapet och hade då träffat tanterna.) Det var nog den magra tant Annie som upprätthöll disciplinen i skolan, tant Berta var mera jovialisk och fryntlig, liten och tjock. (...)

Småskolan var för mig någonting som måste göras, men som inte intresserade mig nämnvärt. Så här efteråt måste man väl erkänna, att de två åren i Edelfeltska småskolan gav en mycket god grund för den fortsatta skolgången i Nya Svenska Läroverket och säkert också förmedlade kulturella impulser till oss barn, fastän vi inte då förstod det. Jag har sparat alla betyg från skoltiden och de Edelfeltska betygen skyltar med en röd tupp överst, en logo, som troligen har "designats" av Albert Edelefelt.

Benedict Zilliacus (1927–1930)

Mina minnen av systrarna Edelfelts skola är dessvärre mycket diffusa, men i varje fall goda. Jag kan inte påminna mig en enda negativ omständighet eller episod från de

tre skolorna 1927–1930 vid Norra Magasinsgatan.

Andan i skolan var vänlig och sympatisk, elevkåren så vitt jag förstår rätt homogen och harmonisk, och lärarinnorna gjorde ett gott arbete, att döma av att deras adepter, inklusive mig, utan svårigheter klarade inträdesförhören till t.ex. Svenska normallyceum. All heder åt den runda, energiska Tant Berta, den långmagra, allvarsamma Tant Annie, matematikanten Nora Gebauer och finskatanten Mary Dahl.

Vad som fascinerade mig då och alltjämt fascinerar är att en skola med livliga ungar kunde fungera utan katastrofer i det sirliga kulturhemmet med glasvitriner och dyrbara konstverk lite här och där i salongen – där såvitt jag minns en hel del fysiska aktiviteter försiggick, om inte precis gymnastik, så åtminstone ringlekar och marscherande.

Eftersom alla mina tidiga dokument gick förlorade under kriget har jag inga betyg bevarade, men hade de inte en bild av en tupp, eventuellt signerad AE?

Tant Annie var faktiskt tre år äldre än systemen, men visst var det ju den glada Berta som var den dominerande kraften i skolan. Brodern Albert var starkt närvarande i tavlorna på salongens väggar, och familjegalleriet kröntes av hans "Min mor" på hedersplats invid kakelugnen. (...)

Epilog

De personer som kände Annie och Berta Edelfelt strör superlativer över dem. De ansågs fostra sina elever i en anda som var utmärkande för deras eget sinne för pietet och för etiska värden. Skolan ansågs vara ett hem för eleverna och andades en förnäm, diskret kultur där Annies brinnande intresse och Bertas fulla koncentration och inspirerande lärargärning utgjorde basen för arbetet.

Annies och Berta Edelfelts arbete bar också frukt. Det vet vi i och med de framgångar eleverna hade i sina fortsatta studier.

Att Tanterna Edelfelts skola var en inspirerande miljö också för lärarna och personalen kan man förstå eftersom de arbetade i årtal i skolan. I sitt testamente kom också tanterna ihåg sina trotjänare bland dem. *"Om våra nuvarande tjänarinnor Elin Westerholm och Anni Vuorinen så önska, bedja vi våra kusiner fröknarna Brandt bland enklare möbler (ej antika eller förut disponerade) giva åt dem var och en bohag till ett rum, samt likaså några kokkärl och dylikt, som de kunna ha användning för själva. Det finns både på Haiko och i Helsingfors enkla bord, stolar, någon soffa etc.*

Vi bedja också att våra utmärkt vänliga medhjälparinnor i skolan, främst Fröken Nora Gebauer och Fröken Meri Dahl skulle ihågkommas med något minne samt Friherinnan de la Chapelle och Fröken Madeleine de la Chapelle utvälja åt sig något minne eller böcker.

Vi som haft förmånen att gå i Tanternas skola vill med denna skrift framföra vårt postuma tack till Annie och

Berta Edelfelt för deras lärargärning vår välgång till fromma.

Elevförteckning

Förteckningen tar upp de elever vi fått information om att de gått i Tanterna Edelfelts skola

Ahrenberg, Ulla
Alfthan, Etel
Alfthan, Gunnar
Aschan, Ebba
Benatsky, Boris
Benatsky, Carl-Göran
Castrén, Eva
Castrén, Mary
Cedercreutz, Magnus
Christides, Walter
von Collan, Per
Cronstedt, Christa (Wolontis)
Cronstedt, Eva (Aminoff)
Donner, Patrick
Donner, Stella
Ehrnrooth, Anne-Marie
Ehrnrooth, Gunvor (Lindqvist)
Ehrnrooth, Louise (Swanljung)
Ehrström, Anders
Eklundh, Hans-Erik
Eklundh, Nils-Olof
Estlander, Anna-Mi (Hausen)
Estlander, Maja (Gadd)
Fogelberg, Carin
Fogelholm, Brita

Fogelholm, Margareta (Zilliacus)
Frey, Åke
Furuhjelm, Eddie
Garoff, Nina
Garoff, Rita
Granholm, Ulli
Granqvist, Marianne (Ramberg)
Gripenberg, Nils Sebastian
Grüne, Willy
Gyllenberg, Bo
Gyllenberg, Margareta
Gyllenberg, Marianne
Hackzell, Eva
Hamberg, Kitty
Hamilton, Fredrik Adolf
Hamilton, Gustav
Herrman, Caïssa
Holmberg, Jan
Holmberg, Marianne (Leppo)
Håkansson, Björn
Håkansson, Catarina
Höckert, Birgit
Högsten, Per-Arnold
Jansson, Jan-Magnus
Jansson, Tove
von Julin, Jakob
von Julin, Karin
von Julin, Louise (Ehrnrooth)
von Julin, Margit (Fridell)
Jung, Christina

Krogius, Gunveig
Kullberg, Inger (Lilius)
Londén, Björn
Lunelund, Biggi (Grönroos)
Lunelund, Gerda (Eklund)
Malm, Erik
Malm, Gösta
Mickwitz, Gösta
Montell, Brita
Munck, Henrik
Munck, Marita
Munsterhjelm, Riggert
Nordblad, Henrik
Nordman, Christer
Nordman, C-O
Nordman, Tove (Riskä)
Nordman, Ulf
Nordström, Börje
Normén, Lars
Nyberg, Gun
Nyman, C-A.
Nyman, Gaby (Biström)
Nyman, René
Nygqvist, Marianne
Pacius, Nina-Bianca
Palin, Sylvia (Peters)
van der Pals, Lucy
Parviainen, Walter
Pontán, Gunnel (Pettersson)
Pontán, Ulf

Ramsay, Carin (Quesnay)
Ramsay, Dorothea (Granö)
Ramsay, Isabella (Penttilä)
Roos, Marianne (Westerlund)
Rosenbröjer, C-G.
Rosenbröjer, Lars-Magnus
Rydman, Erik
Salingre, Brita (Segercrantz)
Salingre, Ulrika (Rotkirch)
Schalin, Erik
Schalin, Rut (Heimbürger)
Schauman, Henrik
Schauman, Victoria (Auvinen)
Schildt, Monica
Schildt, Solveig
Sjöholm, Bror-Erik
Snellman, Helena (Brunila)
Snellman, Margareta (Hortling)
Snellman, Nora (Hortling)
Stadigh, Brita
Stadigh, Kerstin
Standertskiöld, Elsa
Standertskiöld, Johan
Stenius, Gunnar
Stenius, Olof
Stjerncreutz, Camilla
Stjernerchantz, Camilla (Saxén)
Stockman, Tony (Brunou)
Sumelius, Marianne
Svensson, Birgit

Söderhjelm, Johan Otto
Söderhjelm, Marie-Christine
Söderhjelm, Martin
Söderhjelm, Mary (Zilliacus)
Söderhjelm, Ulla (Atlestam)
Tallberg, Märta (Stackelberg)
Tavaststjerna, Gustav
Tenström, Brita (Lindberg)
Tötterman, Eva
Uggla, Claes
Wallenskiöld, Daggie
Wallenskiöld, Maggie
Wasastjerna, Rhea
Wasastjerna, Saga
von Veh, Donald
Zilliacus, Benedict
Zilliacus, Harry
Zilliacus, Henrik
Zilliacus, Margareta (Fogelholm)
Zilliacus, Per Wilhelm
Zitting, Carl-Christian
Zitting, Christina (Sjöblom)
Österman, Margareta (Berghäll)

Källor

Edelfelt, Berta: Alexandra Edelfelt. Schildts förlag. Helsingfors. 1922.

Donner, Ossian: Min tid. Helsingfors. 1949.

Häggdahl, Eva-Stina: Wasa Primärskola 1894–1931. Åbo Akademi. Vasa. 1994.

Åström, Anna Maria, Sundman, Maud: Hemma bäst. Svenska Litteratursällskapet. 1990.

Brevväxling:

Sigrid Söderhjelm – Annie och Berta Edelfelt

Minnesalbum:

Veronica Wallgren (Sundman)

Mary Söderhjelm-Zilliacus

Marianne Sumelius

Tidningsurklipp:

Borgåbladet

Tidningen Astra

Brages arkiv

Ehrnrooth (v. Julin) Lisen

Eklundh Nils-Olof

Heimbürger (Schalin) Rut

Mottagna brev:

Auvinen (Schauman) Patty

Munck Marita

Penttilä (Ramsay) Isabella

Pettersson (Pontán) Gunnel

Ramberg (Granqvist) Marianne

Rotkirch (Salingre) Ulrika

Segercrantz (Salingre) Brita

Sjöblom (Zitting) Christina

Sumelius Marianne

Sundman (Wallgren) Veronica

Wasastjerna Saga

Westerlund (Roos) Marianne (Nanny)

Zilliacus Benedict

Österman (Berghäll) Margareta

Därtill ett antal trevliga telefonsamtal!

I Alexandra Edelfelts hem trängde den nya tiden in i formen av en skara småbarn, som var dag kl. 11 tumlade in i tamburen för att under hennes döttrars ledning taga de första stegen på vetandets knaggliga bana. Det runda mångfotade matsalsbordet hade dragits ut i hela dess oändliga längd, en röd duk hade brets däröver, och snart nog omkransades det av ett tjugotal klarögda, rödbrusiga ansikten, som med putslustigt allvarlig uppsyn och otympliga fingrar försökte lära sig den svåra konsten att läsa och skriva. När den dagliga gymnastiktimmen var inne, marscherade hela skaran ut i salongen, ställde upp sig på den röda mattan, fru Edelfelt satt vid pianot och vid hennes taktfasta toner inlärdes både "knäböjning" och "tåställning" och andra svårfattliga termer enligt alla konstens regler.

Året var 1887. Mary Söderhjelm och Marita Ahlström har medryckande skildrat vardagen i Annie och Berta Edelfelts Förberedande skola.